

Streszczenie pracy doktorskiej

Imię i nazwisko autora pracy doktorskiej: **Adam Szczupak**

Tytuł rozprawy: **Polityka państwa polskiego wobec Kościoła greckokatolickiego w latach 1918 – 1923**

Stopień/tytuł naukowy, imię i nazwisko Promotora: **dr hab. Jan Jacek Bruski, prof. UJ**

Data przygotowania streszczenia: **4 grudnia 2019 r.**

Praca jest poświęcona działaniom polskich władz wobec Kościoła greckokatolickiego prowadzonym na różnych płaszczyznach – w sferze polityki wewnętrznej i międzynarodowej, na szczeblu centralnym i lokalnym, a także w polityce władz wojskowych. Rozprawa opisuje wydarzenia przełomowego okresu – od chwili wybuchu wojny polsko-ukraińskiej o Galicję Wschodnią w listopadzie 1918 r. do momentu uznania wschodnich granic Polski przez Konferencję Ambasadorów w marcu 1923 r..

Praca jest podzielona na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich ma charakter wprowadzający i opisuje sytuację w Galicji Wschodniej przed rozpadem monarchii austro-węgierskiej – rolę duchowieństwa greckokatolickiego w rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego oraz narastający konflikt między Polakami a Ukraińcami. Drugi rozdział jest poświęcony wojnie polsko-ukraińskiej o Galicję Wschodnią. Opisuje tam zaangażowanie duchowieństwa greckokatolickiego na rzecz Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej, jak też politykę polskich władz cywilnych i wojskowych wobec Kościoła greckokatolickiego w czasie działań zbrojnych. Trzeci rozdział – zdecydowanie najobszerniejszy – charakteryzuje politykę państwa polskiego wobec Kościoła greckokatolickiego od lipca 1919 r. do marca 1923 r. Przybliżam tam represje polskich władz wobec duchowieństwa greckokatolickiego w tym okresie, zwłaszcza w kontekście spisu powszechnego w 1921 r. i wyborów parlamentarnych w 1922 r. Dalej, skupiam się na próbach ograniczenia działalności politycznej Kościoła greckokatolickiego. Opisuję tu m. in. sprawy sporów wokół dokumentacji metrykalnej i języka urzędowego, próby zawarcia kompromisu z Kościołem greckokatolickim, czy też rolę Kościoła rzymskokatolickiego w tych wydarzeniach. Czwarty rozdział przedstawia politykę polską wobec episkopatu greckokatolickiego – metropolity Andrzeja Szeptyckiego oraz biskupów Jozafata Kocyłowskiego, Grzegorza Chomyszyna i Józefa Bociana. W piątym rozdziale staram się odpowiedzieć na pytanie, czy zamknięcie na arenie międzynarodowej kwestii przynależności państwowej Galicji Wschodniej faktycznie miało przełomowe znaczenie dla relacji państwa polskiego z Kościołem greckokatolickim. W zakończeniu opisuję rolę, jaką odgrywał Kościół greckokatolicki w całokształcie polskiej polityki w kwestii ukraińskiej w latach 1918–1923.

Podstawą źródłową pracy były liczne archiwalia ze zbiorów m.in. warszawskich, lwowskich, przemyskich, a także edycje dokumentów. Dzięki szeroko zakrojonym badaniom udało się ustalić główne kierunki polskiej polityki wobec Kościoła greckokatolickiego w początkach okresu międzywojennego. Sprowadzała się ona do stosowania szerszych represji w czasie największego zagrożenia dla polskich interesów – jak w czasie wojny polsko-ukraińskiej czy też akcji sabotażowej w 1922 r. Poza tymi wypadkami polskie władze – głównie pod presją czynników międzynarodowych, zwłaszcza Stolicy Apostolskiej – starały ograniczyć się do bardziej zdecydowanych działań jedynie wobec najaktywniejszych ukraińskich działaczy politycznych w szeregach duchowieństwa greckokatolickiego. Jak się okazało, po 1923 r. stosunki państwa polskiego z Kościołem greckokatolickim nie uległy poprawie i miały być nacechowane wzajemną nieufnością lub wręcz wrogością aż do końca istnienia II Rzeczypospolitej.

Adam Szczupak

Summary of doctoral dissertation

Author of doctoral dissertation: **Adam Szczupak**

Topic: **The Polish authorities policy toward the Greek Catholic Church in the years 1918 – 1923**

Supervisor's academic degree/title, name and surname: **Dr hab. Jan Jacek Bruski, JU Professor**

Date: **December 4, 2019**

My thesis is concerned with the Polish authorities policy toward the Greek Catholic Church at various levels – including internal and foreign policy, central and regional administration level, as well as policy of military authorities. The thesis describes events in the breakthrough time – from the beginning of the Polish-Ukrainian War until recognition of Polish sovereignty over the Eastern Galicia by the Conference of Ambassadors.

The dissertation is divided into five chapters. The first chapter describes situation in Eastern Galicia before the fall of Austria-Hungary – therefore the role of Greek Catholic clergy in the development of Ukrainian national movement and the conflict between the Poles and Ukrainians. The second one deals with the Polish-Ukrainian War over Eastern Galicia. It analyses the Greek Catholic clergy commitment to the West Ukrainian People's Republic and a policy of Polish authorities – military and civilian – toward the Greek Catholic Church during the war. The most extensive, third chapter focuses on the Polish authorities policy toward the Greek Catholic Church from June 1919 to March 1923. It deals with the subject of repressions by the Polish authorities against the Greek Catholic clergy, especially within the context of census in 1921 and parliamentary election in 1922. I wanted to show there the attempts to restrict political activity of the Greek Catholic Church. In this chapter I also describes disputes that had been over the parish register and official language, attempts to seek consensus with Greek Catholic Church, as well as the role that the Roman Catholic Church played in the Polish policy. The fourth chapter deals with the subject of Polish policy towards the Greek Catholic Episcopate – Metropolitan Andrey Sheptytsky and bishops Josaphat Kotsylovsky, Hryhoriy Khomyshyn and Josyf Bocian. In fifth chapter, I have been trying to answer question about recognition of Polish sovereignty over the Eastern Galicia – was that really essential for relationship between Polish state and Greek Catholic Church. The epilogue shows the role that the Greek Catholic Church played in the overall of Polish policy towards the Ukrainian question in the years 1918 – 1923.

My dissertation is based upon the numerous archival materials, including collections from Warsaw, Lviv, Przemyśl (and others) and printed sources. Thanks to extensive research, I was able to investigate main directions of Polish policy towards the Greek Catholic Church at the beginning of interwar period. It entailed the larger scale repressions only at the time of greatest threat to Polish interests, as during the Polish-Ukrainian War and diversions in 1922. Apart from exceptional cases, Polish authorities – mainly under international factors pressure, especially the Holy See – tried to limit more decisive actions against Ukrainians, but this phenomenon refers only to the most active Ukrainian political activists within the Greek Catholic clergy. After 1923, relations between the Polish state and the Greek Catholic Church were still bad – they were marked by mutual distrust or even hostility until the fall of the Second Polish Republic.

